

ספר

יתר הבז

רבנו מנחם מברסלב זצ"ל

ספר

מדרש לחיים

לכבוד רבו חיים מברסלב זצ"ל

הודפסו ט"ס ודמב"ם

גני חכמי תוניסיה

מבוא

שמחים אנחנו להגיש לפני ציבור שוחרי התורה, רבנן ותלמידיהון, את הספר הקדוש והנכבד, חידושי ש"ס ורמב"ם, זה שמו **יתר הכוזב**, לאחד המיוחד מגדולי חכמי העיר רבתי עם תונס הבירה, מרן הגאון כמוהר"ר **נהוראי ג'רמון זצ"ל** שנדפס לראשונה בליוורנו תקמ"ז, ומאז לא נדפס שוב, וכעת העיר ה' את רוח אחד מצאצאיו ידידנו יקר רוח איש תבונה ר' ישראל ג'רמון הי"ד דור שביעי לרבנו, להוציא לאור מחדש ספר זה, ולקיים מילי דאבות, ועי"ז יהיו שפתי רבנו דוכבות, מלבד התועלת המרובה שיש בספר הזה לכל הבאים בשעריו.

אך למותר להאריך במעלת ספר יקר זה, אשר תועלתו נשגבה עד מאד למבקשי ה' הדורשים העמק שאלה בנתיבי סוגיות התלמוד, ומעיינים בכל דברי הגמ' והראשונים הדק היטב היטב הדק כדרך חכמי ספרד מאז ומעולם, ובספר זה יאיר עליהם אור גדול בכירור הסוגיות לאמיתתם ולעמוד על אמיתתה של תורה. והפרט מפורש לספר זה אשר ניתן להשיג על ידו את שיטת העיון והלימוד הנודעת ונקראת בפי כל "עיון התונסי" (ארץ מגורי רבנו), שבה למעשה למדו כל חכמי ישראל בדורות עברו, מחכמי אשכנז וספרד כאחד, ועל צבאם מהרש"ל, מהרש"א, ומהר"ם. ונעתיק בזה קטע קצר מלשון קודשו של מו"ד מרן הגאון ראש הישיבה שליט"א, בקונטרסו הנפלא "דרכי העיון" (בתהלת מאמר ראשון), אודות דרך העיון הנ"ל, וז"ל: בחכמת תורתנו הקדושה ועיון הש"ס ומפרשיו, נתגבשה ונוצרה במרוצת הדורות דרך לימוד מיוחדת, לא יערכנה זהב, והיא ביקוש "פשט ההלכה והוגן הסוגיות עם הסכמת השכל הישר", במלים אחרות: שאיפה להבנה עצמית ומדוייקת בגמרא רש"י תוספות ומפרשיהם, להתור ולחדור לכוונה המקורית של הדברים בכטחון מושלם בלי הסוסים ופקפוקים. דרך זו הנקראת בשם "עיון", הגיעה אצל חכמי תונס הקדמונים לשכלול נפלא, ויהי "העיון התונסי" למופת וספרי רבניהם התפרסמו במאות האחרונות לבעלי דיוק והבנה ישרה ועמוקה". עד כאן לשון הוזהב של מרן שליט"א. ועיין עוד שם באורך.

דברים אלו הולמים את ספר זה ומחברו, אשר היה מראשוני גאוני תונס המפורסמים, תלמידו של הגאון רבי יצחק לומברו זצ"ל הנודע בחבורו המפורסם "זרע יצחק" על כל הש"ס וגדול רבני תונס הקדמונים (נ"ע תקי"ב). ושיטת לימוד זו נאמן לה רבנו המחבר לאורך כל ספרו, כאשר יראה הרואה. לך נא ראה מה שכתב הגאון רבי חיים פלאג' זצ"ל בספרו 'עיני כל חי' על הש"ס (זכאים טו): שהעתיק שני חידושים קצרים מספר יתר הכוזב, שבראשון השיג רבנו על הרב בעל קרבן אהרן, ובדבור שלאחריו מיד, שוב הביא את אותו דיבור של הרב קרבן אהרן, וסייע דבריו בפרט אהרן, ואחר שהעתיקם כתב הגר"פ

ספר

יתר הבז

להרב כמוהר"ר נהוראי ג'רמון זצ"ל

מסכת ברכות

לענין דינא, וחדש לו שמואל דלא פליגי אעיקר הדין אלא אמילת אפילו. ועוד כמה דחוקים כמו שיראה המעיין, ואין להאריך בהם. אלא נראה שהתוס' ורש"י עלות בקנה אחד שטלית מפסקת חמורה מחזרת פנים, אלא דקא סלקא דעמיה דבני ביתו היינו אחר ולא אשמו ולהכי אינו מועיל חזרת פנים אלא בטלית מפסקת, אבל באשמו מועיל חזרת פנים. וההיא דשנים ישנים וכו', מיירי באשמו. וזה לדעת רב יוסף, אבל לשמואל קשיא. אמר לך שמואל ולרב יוסף מי ניחא, איך נוכל לומר דבני ביתו אינו אשמו והא אשמו בכלל ביתו, אלא תנאי היא. וזה לדעת רש"י ז"ל. התוס' לא ניחא להו בהכי, דנהי דאשמו בכלל ביתו, אבל בני ביתו לא מיקרי אשמו. ועוד היה לו לומר והא קמני כאן. ואומר הר"ר יוסף דגרסינן וכו', וזה ברור ופשוט ואינו צריך לפנים. וזה מה שנלע"ד.

דף כ"ד ע"א פרק מי שמתו תוס' בד"ה והתניא היה ישן במיטה פירש"י אשתו בכלל ביתו ולא נהירא וכו'. עכ"ל. עיין מה שכתב יבין שמועה דף קכ"ג ע"ב כלל תנ"ה ח"ל: והנה קודם לבאר הכלל אנאר כוונתם שם בצרכות לפי שנשתכשו צו רבים, ויראה לי לענ"ד דהכי פירושו לפירש"י בשלמא לרב יוסף הא באשמו וכו'. ע"ש עד גמירא. נחיי ראשי לא ידענא מי דחקו להרב ז"ל לעשות מחלוקת בין רש"י ובין תוספות. זה יאל ראשונה, דאם כדבריו הרי כתב רש"י ד"ה בשלמא לרב יוסף וכו' וביתו אינו אשמו, ואין נראה להגיה במקום אינו היינו. ועוד אם איתא כדבריו לא ליסתמיט חד מן הפוסקים לומר דלסברת רש"י תמירא מטלית מפסקת, ולסברת התוס' בהפך. ועוד אין נראה לומר שהמקשה הבין שרב יוסף ושמואל פליגי

מסכת שבת

עניינים מאן דכר שמיהו הכא. לכן צריכים לתרץ מה שהקשה הוא ז"ל. עכ"ל מורי הרב. ולי נראה שאין פירוש ההגהות כמו שהבין של"ה ולא כמו שדחה. אלא הכי פירושו, ואע"פ שמתר להתייחד עמה אסרו נגדה היא נגדה והוא נגדו משום דילפינן מאשת רעהו. כל שכן שאר עריות דאפילו יחוד אסור שאסור לישן היא נגדה וכו', ר"ל משום דקשה לי דהמלמד גופיה מנגן דאסור היא נגדה וכו', לזה כתבו כל שכן שאר עריות ומה אפילו יחוד אסור מכל שכן דהיא נגדה והוא נגדו דאסור. נמצא דהאי כל שכן לא קאי אשאר עריות. וכן כתב רש"י שהקשה הוא ז"ל, אלא קאי אשאר עריות. וכן כתב רש"י בפירוש השמועה בד"ה מה אשאר רעהו וכו' דאסיר לן יחוד מן התורה וכו'. ע"ש. נמצא דכל שכן קאי אשאר עריות. ודו"ק. והדברים ברורים. ולזה הסכים מורי הרב עליו [השלים], ואמר שדרך זה הוא אמת.

דף י"ג ע"א לשון הגהות אשירי [פ"א סימן ל"ב] וז"ל: ואע"פ שמתר להתייחד עמה כל שכן שאר עריות דאפילו יחוד אסור שאסורים הוא בבגדו והיא בבגדה ואפילו קורבה וכו'. כתב שני לוחות הנכרית דף ז"ו ע"ב [שער האומות, קדושת היוזג אות ז'] ועל כרחק טעות סופר הוא וצריך להיות ואסור. והוא (ה)דין בפני עצמו וקאי אנדה ע"ש, דאי קאי אשאר עריות ולא בא אלא ללמד דשאר עריות אסור היא נגדה והוא נגדו מק"ו דנדה, הא אדרבה בהפך נגמרא דנדה ילפינן מאשת רעהו, אלא על כרחק קאי אנדה. והוא דין בפני עצמו, וז"ל ואסור. ע"ש. והקשה מורי הרב [בספר זרע יצחק] דלפי דבריו מה חידשו ההגהות, הא כבר הביא הרא"ש דין זה דאסור היא נגדה והוא נגדו, ואין דרך ההגהות להביא אלא מה שלא הביא הרא"ש. ודומק לומר שחידשו ואפילו קורבה בעלמא אסור וכו' ועוד שאר

ספר

צדקה לחיים

להרה"ג חיים ג'רמון זצ"ל

מסכת שבת

פרק א'

דף ג' ע"א תוס' בד"ה בר מהני תלת וכו' ועוד קשה לר"י והא איכא הא דתניא בפרק במה אשה יוצאה רבי אליעזר פוטר בכובלת וכו'. עכ"ל. והרשב"א בתוספותיו כתב-יד כתב ח"ל: ויש מפרשים דשמא רבי אליעזר לא המיר בו לכתחלה אלא כצולת, מדשנקה לבר זוגה בצרייתא ולא תני אלא כצולת, הילכך תני התם פטור משום זלוות דפטור אבל אסור. עכ"ל. כנ"ל נראה לי. וט"ס נפל. אבל מ"מ קשה לי מאי פריך התם הש"ס רבי אליעזר אדרכי אליעזר, דהא דמני רבי אליעזר פטור משום זלוות דפטור אבל אסור, אבל כצולת מותר לכתחלה. ולל"ע כעת.

דף ח' ע"א רש"י בד"ה ה"ג רבא אמר וכו'. לאפוקי גירסת הרשב"א דגריס רבא אמר הילוך ע"י הדחק שמיה הילוך, תשמיש ע"י הדחק לא שמיה תשמיש. וגירסא הלזו קשה כמו שכתב הרשב"א ז"ל. וק"ל.

תוס' בד"ה אמר ליה וכו' כמו בקופה וכו'. עכ"ל. ר"ל וקופה כל שכן פחות מתשעה מטלטלין משום דכלי היא. וק"ל.

דף י"א ע"א גמרא דתניא חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה. כן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק ב' מהלכות קריאת שמע דין ה'. וכתב מרן הכסף משנה בשם הר"ר מנוח דלע"ג דרבי יהודה הנשיא לא היה מפסיק, כדאמרין [בגמרא יג:] שמע ישראל זהו קריאת שמע של רבי יהודה הנשיא, שאני רבי יהודה הנשיא שתורתו אומנותו. עכ"ל. ודבריו תמוהים, דהא דאמרין מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה מיירי אפילו בתורתו אומנותו כגון רשב"י וחביריו, וכדאמר רבי יוחנן לא שנו אלא כגון רשב"י וחביריו שתורתן אומנותן אבל כגון אגן מפסיקין לקריאת שמע ותפלה. ולל"ע².

דף ה' ע"ב גמרא מאי קמ"ל שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך, הא אמרה רבי יוחנן חדא זמנא וכו'. עיין בהרא"ש ז"ל [סימן ו'], ומדבריו נראה דלא גריס הכי, מדהביא שמי המימרות (כרבי) [דרבי] יוחנן, והיא גירסת הרמב"ם והרב המגיד בפרק י"ג מהלכות שבת [הלכה ח'], ומפרש דברי רבי אלעאי אמר רבי יוחנן כמו שכתב הרמב"ם. ונקט רבי יוחנן היה טעון אוכלין ומשקין מילתא אגב אורחיה קמ"ל דעקירת גופו כעקירת חפץ דמי, ודלא כפירש"י [ד"ה היה]. ולפירש"י [מאי ד] נקט רבי יוחנן נכנס ויוצא כל היום כולו, עיין במרן הלחם משנה ז"ל.

דף י"ג ע"א תוס' בד"ה ופליגא דרבי פדת וכו' ודוחק הוא דהא אשת רעהו לא טמא

1. טווח רבנו לאפוקי מהגירסא שלפנינו במידושי הרשב"א: "לא המיר בו לכתחלה אלא זלוותים של פליטון וכו', ולא תני אלא זלוותים וכו', משום שכלל דפטור". ע"ש. וכבר העיר בזה על הרשב"א במידושים המיוחדים להר"ן. ע"ש.
2. עיין בספר משרת משה להגאון רבי יצחק עטיה זצ"ל מה שכתב ליישב בזה. ע"ש. ועיין להרכיב ניה שלום (שולח) במידושו על הרמב"ם כאן שהביא דברי הרב מאמר מרדכי (סימן ע') שהעיר בקושיא זו וכתב שהאחרונים לא העירו בזה, והעיר עליו שהרב יד אהרן (סימן ע') ומתירם אפולעפיה והרב פרי האדמה העירו כבר בזה. ע"ש.